

YTTRANDE
2020-05-11

Diarienumr: U2020/00060/S

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Svenska Evangeliska Alliansens yttrande över betänkandet Nya regler för skolor med konfessionell inriktning (SOU 2019:64)

Svenska Evangeliska Alliansen är en nätverksorganisation bestående av församlingar och enskilda kristna. Personliga medlemmar har rösträtt och inbjuds varje år till ett representantskap. Svenska Evangeliska Alliansen kopplar även med ett antal olika samfund och organisationer, liksom med de internationella organen European Evangelical Alliance och World Evangelical Alliance.

Allmänt

Svenska Evangeliska Alliansen *avstyrker* utredningens förslag om att införa ett etableringsstopp för konfessionella friskolor. Utredningens egen slutsats visar att ett sådant förslag inte kan motiveras utifrån vad som redovisas i betänkandet. Svenska Evangeliska Alliansen vill däremot *tillstyrka* några av de definitionsförslag som ges angående utbildning, undervisning och konfessionella inslag men med ytterligare förtydliganden. Bland annat föreslår Svenska Evangeliska Alliansen att samtliga skolor ska ange sin filosofiska och ideologiska grund, inte endast konfessionella friskolor.

Närmare om utredningens förslag

Förslaget om etableringsstopp av konfessionella friskolor

Svenska Evangeliska Alliansen välkomnar debatten om konfessionella friskolor. Hur vi skapar ett alltmer öppet och inkluderande samhälle där människor med olika bakgrunder och övertygelser får plats beror till stor del på skolans värld. Som betänkandet konstaterar innebär därför ett etableringsstopp av konfessionella friskolor ”utmaningar när det gäller grundläggande fri- och rättigheter som näringsfrihet och religionsfrihet samt när det gäller likabehandling och diskriminering” (s. 41). Sådana inskränkningar sker bara i samhällen där politiker ser staten som den primära uppfostraren och föräldrars rätt att ”tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse” (Europakonventionen), som ett problem.

Svenska Evangeliska Alliansen är därför kritisk till förslaget om ett etableringsstopp för konfessionella friskolor och anser att betänkandet snarare utgör en god grund för denna kritik.

Betänkandet noterar i sin inledning att inställningen till skolor med konfessionell inriktning ”ofta är en i grunden ideologisk och i någon mån subjektiv fråga” (s. 24). Svenska Evangeliska Alliansen instämmer i denna bedömning och anser att även utredningens uppdrag att föreslå ett etableringsstopp präglas av ett ideologiskt och subjektivt förhållningssätt gentemot konfessionella friskolor. Konfessionella friskolor har av ledande politiker jämförts med teokratiska diktaturer och beskrivits som ett hinder för integration och till och med som en ”giftcocktail”. Dessa argument är knappast någon rättvisande beskrivning av merparten av de konfessionella friskolorna i Sverige. Som utredningen konstaterar har det mot bakgrund av frågans ideologiska och subjektiva natur därför ”varit svårt att rent objektivt fastställa för- och nackdelar med konfessionella inslag i skolväsendet” (s.24). Den statistik och de rättsliga skäl som analyseras i betänkandet går även de emot förslaget om ett etableringsstopp.

Enligt utredningens genomgång av Skolverkets skolenhetsregister finns det idag 72 registrerade skolor med konfessionell inriktning. Det är en försvinnande liten del av Sveriges alla skolor och knappast ett empiriskt underlag att bygga en politik på. Betänkandet konstaterar även att det under läsåret ”2018/19 gick drygt 9 400 elever i en grundskola med konfessionell inriktning. Det motsvarar knappt en procent av grundskolans elever” (s. 25). Inte heller elevunderlaget motiverar den kritik som riktats mot konfessionella friskolor som ett stort samhällsproblem.

Tittar man samtidigt på övriga Europa är det snarare regel än undantag att konfessionella friskolor har en stark ställning i olika länder. I Nederländerna är det hela 76,3 procent av grundskoleeleverna som går i konfessionella friskolor. I Belgien är siffran 56,8 procent, i Storbritannien 37,2 procent och i Frankrike 20 procent. Förväntas vi tro att inga av dessa skolor kan förmedla en god och allsidig utbildning till sina elever? Historiskt är även det svenska moderna utbildningsväsendet en frukt av den kristna kyrkans närvaro. Historikern Dick Harrison gick nyligen ut och beskrev detta med följande ord:

”Så gott som hela den svenska utbildningssektorn – alla skolor från 1100-talet till 1900-talets första hälft, låg inom kyrkan. Därmed blev de kristna principerna formande för allt tänkande. Även de som satte sig upp mot kyrkan och tyckte att prästerna var dumskallar har fått sin skolning via kyrkan.”¹

Utredningen konstaterar även att det inte går att dra alla konfessionella friskolor över en kam:

---

¹ <https://www.varldenidag.se/nyheter/dick-harrison-vastvarlden-kan-tacka-kristendomen/repdz!I2sIkPo6Hditd422NjdVA/?fbclid=IwAR1oVNVDHuD0o5hXLXkyMoCvXqKp2XebhQpV73skfcK78rfhVEQnI4dFdjs>

”Grundskolor med konfessionell inriktning skiljer sig mycket åt sinsemellan. De varierar i storlek, i elevsammansättning, i andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen och när det gäller elevernas skolresultat” (s. 25).

Detta går emot bilden av konfessionella friskolor som en enhetlig grupp och undergräver den generaliserande kritik mot sådana skolor som förekommit i debatten. Tvärtemot presterar konfessionella friskolor, enligt utredningen, på olika sätt, något även de kommunala gör: ”vissa skolor med konfessionell inriktning har höga genomsnittliga studieresultat i relation till elevsammansättningen medan andra har lägre resultat” (s. 25).

Segregation av barn från olika bakgrunder har varit ett av de främsta argumenten för ett etableringsstopp av konfessionella friskolor. Men enligt utredningen finns det ingen grund för att låta detta motivera ett etableringsstopp:

”En strävan ska vara att skolan ska arbeta för att uppväga skillnader i barns och elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Att öka likvärdigheten och minska segregationen skulle därför kunna utgöra sådana angelägna samhälleliga intressen som kan motivera en inskränkning av näringsfriheten och därmed begränsningar i möjligheten att driva fristående skolor med konfessionell inriktning. Det är dock inte självklart att ett etableringsstopp kan ses som en ändamålsenlig eller proportionerlig åtgärd för att komma till rätta med dessa problem, som även torde kräva andra insatser” (s. 426).

Sådana insatser borde rimligtvis handla om Skolinspektionens möjlighet att stoppa de friskolor som missköter sitt uppdrag – inte ett generellt etableringsstopp av välfungerade skolor. Även här instämmer utredningen utifrån den undersökning man tagit fram gällande samtliga konfessionella friskolor:

"Utredningen ifrågasätter inte att det finns olika problem i anslutning till frågor om konfessionella inslag i skolväsendet. Utredningen bedömer dock att de brister som framkommit vid undersökning av regelefterlevnad vid fristående skolor, förskolor och fritidshem med konfessionell inriktning sammantaget inte är av den omfattningen att det i sig kan motivera ett etableringsstopp. Dessa problem torde kunna lösas på mindre ingripande sätt än ett etableringsstopp, till exempel genom en striktare ägar- och ledningsprövning och tillsyn" (s. 426).

Svenska Evangeliska Alliansen avstyrker förslaget om etableringsstopp för konfessionella friskolor.

Definitioner av undervisning och utbildning

Utredningen redogör vidare för flera fall där "huvudmän och rektorer har svårt att skilja på vad som är utbildning och undervisning" (s. 26), något som "kommunerna också ansåg kan vara svårt" (s. 29). Detta illustrerar att de problem som kan uppstå vid konfessionella friskolor och som föranlett kritik från Skolinspektionen på grund av vissa konfessionella inslag, inte enbart kan lastas skolornas huvudmän.

Svenska Evangeliska Alliansen anser därför att behovet av en tydligare definition kan vara motiverat samtidigt som det i det stora hela är svårt att göra en faktisk distinktion mellan utbildning och undervisning. En bra undervisning är nämligen i verkliga livet beroende av utbildningen i stort, och vice versa. I dagligt tal används även dessa begrepp närmast som synonymer. Det är i stort sett en konstruerad uppdelning. Den definition som utredningen föreslår innebär därför inte så mycket nytt.

Definitioner gällande konfession

Anledningen till den uppdelningen som ändå förekommer mellan undervisning och utbildning handlar om vart de *konfessionella* inslagen i skolans verksamhet får

förekomma. Därför föreslår utredningen definitionen av konfession ”inslag som innehåller bekännande eller förkunnande delar som tillhör en viss religion” (s. 35). Vad som däremot definieras som ”religion” får inte ett riktigt svar i utredningen. Detta märks särskilt redan när betänkandet ska ge förslag på definitioner. Då konstateras det att ”det i svensk rätt inte finns någon definition av vad som avses med religion” men att det är ”ett mångdimensionellt fenomen som kan omfatta en rad olika perspektiv” (s. 292). Även de som ”valt ett sekulärt förhållningssätt” inkluderas i utredningen. När Europadomstolen dömde i det så kallade krucifixfallet Lautsi m.fl. mot Italien (30814/06), den 18 mars 2011, betonade domstolen att sekularism också är en filosofisk övertygelse och därmed inte är neutral. Om nu även sekularism och sekulära perspektiv inkluderas i utredningens religionsbegrepp innebär det att definitionen om ”bekännelse och förkunnelse” även fortsättningsvis blir öppet för en relativ fri tolkning. Till exempel är de värden som nämns i Läroplanen (Lgr11) och som skolan ska förmedla (människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor) konfessionella och av bekännelse- och förkunnelsekaraktär. Därför krävs att definitionen av konfessionella inslag inte bara begränsar sig till vad som traditionellt förstås som religion utan bör även gälla sekulära förhållningssätt och livsåskådningar. Även begreppen ”förkunnande” och ”bekännande” är öppet för tolkning då till exempel övertygelserna om jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor förutsätter en form av förkunnelse i skolan.

Enligt utredningen påpekas det även att om eleverna ”uttalar en bön eller en trosbekännelse som tillhör den egna religionen i samband med en gudstjänst bör det däremot ses som ett konfessionellt inslag”. Detta skulle i så fall innebära ett problem för den elev med en kristen tro som inom skolans regi besöker en kyrka (i samband med till exempel studiebesök eller skolavslutning) men inte för de icke-kristna eleverna. Samma problem gäller för den muslimska elev som gör studiebesök på en moské eller den hinduiska eleven när gymnastiken innehåller ett yogapass. Vid samtliga tillfällen blir det

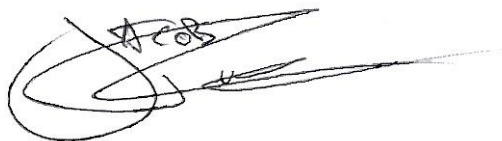
konfessionellt inslag för den enskilde eleven, som stämmer in i orden eller handlingen, men inte för övriga elever som inte stämmer in i orden eller handlingen.

Svenska Evangeliska Alliansen anser därför att utredningens förslag på ny definition av konfessionsbegreppet väcker ytterligare frågor.

Utredningens förslag om demokrativillkor (s. 343-357) kan initialt verka bra men vid närmare eftertanke är det snarare inkonsekvent då de värden som demokrativillkoren är tänkt att försvara redan är något som skolan ska förmedla enligt Läroplanen (Lgr11). Att dessa demokrativillkor presenteras inom ramen för en utredning om konfessionella friskolor skickar även en olycklig signal om att dessa skolor är mindre demokratiska än övriga skolor, något utredningen själv inte finner någon grund för.

Inga skolor är värdeneutrala eller saknar en dominerande livsåskådning, vare sig det är uttalat eller outtalat. Enligt Läroplanen (Lgr11) ska den svenska skolan förutom kunskap även föra vidare tydliga värden byggda trosövertygelser, inte naturvetenskap. Debatten om konfessionella friskolor har förts som om detta är något unikt för bara dessa skolor, men det gäller alla skolor i Sverige.

Därför föreslår Svenska Evangeliska Alliansen att samtliga skolor ska ange sin filosofiska och ideologiska grund, inte endast de konfessionella skolorna.

Jacob Rudenstrand
Bitr. Generalsekreterare
Svenska Evangeliska Alliansen
jacob.rudenstrand@sea.nu
0735-052220